

A LENGYEL POLITIKA AZ ÉVFORDULÓN

A SZEPTEMBER HAVÁBAN lezajlott lengyel képviselőválasztásokat figyelemmel kísérő magyar közönség nem kis hányada nézte mosolyogva azokat a számokat, amelyek minden összehasonlítás nélküli feltűnésükben olyan látszatot ébresztettek, mintha a lengyel nép lélektanilag véglegesen leszámolt volna a diktatúrával. Szinte meglepően kis, mert csak 46.51 %-a a lakosságnak járult az urnák elé. Első pillantásra ez a szám valóban elének döbönti a kormányzó párt sikertelenségét, mert ezzel a jelzett aránnyal szemben áll a kormányellenes listához sorozott tömegek nagyobb százaléka, akik általános vélemény szerint a választások alkalmával nem járultak az urnák elé. Ne felejtjük azonban el, hogy Lengyelországban a lakosságnak egy része — különösen a varsó—lublini vonaltól észak-északkeletre fekvő területen lakó népesség — még az orosz uralom örökségeként olyan körülmények között él, amelyek nagyon is illuzóriussá teszik a politikai érettség értékeit. Ez a lakosság Lengyelország eddig átélt tizenöt esztendeje alatt öt alkalommal ismétlődött választásain általánosságban nem vett részt és éppen ennek tulajdonítható az, hogy soha lengyel választáson a szavazók aránya a jogosultakhoz viszonyítva nem haladta túl a 70%-ot. Ez azt jelenti, hogy a lengyel népesség 30%-a a teljes politikai közömbösség állapotában él. És ha ezt a tapasztalati tényt most összehasonlítjuk a szeptemberi választások eredményeivel, akkor arra a meggyőződésre jutunk, hogy a tulajdonképpeni szavazni nem akarók száma voltaképpen csak 26%, ami azt jelenti, hogy Lengyelországban a ténylegesen ellenzéki pártok csak e töredéket vallhatják magukénak. Csökkenti még e 26% jelentőségét az is, hogy a korridor területén élő, körülbelül 800.000 főnyi német kisebbség szintén tartózkodott a szavazástól, ha nem is kormányellenes politikája miatt, de — a később vázolandó — belső ellentétek következtében.

Lengyelország új választási rendszert nyert 1935 júniusában. Ezen új rendszer alapja az érdekképviselés. Lényegében az olasz korporációs elvekhez igazodik ez a választási rend, azzal a bővüléssel, hogy az érdekképviselések mellett a nagy tömeg még sincs kizárva a politikai jogok gyakorlásából. A választás technikai levezetése abban áll, hogy minden intézmény, akár kulturális, akár közigazgatási (pl. község), akár gazdasági, ötszáz aláírással egy-egy delegátust küld a kerületenként megszervezett választói bizottságba. E bizottságban a

kormány által kinevezett elnök előtt a megválasztott delegátusok maguk közül meghatározott számban ú. n. kandidátusokat választanak. E kandidátusok kerülnek azután a nép elé. Tulajdonképpen tehát háromszoros szűrődésen megy át minden képviselőjelöltség és így bizonyos értelemben háttérbe szorul a politikai korteskedés. Fontos pontja az új választói rendszernek az, amely megtiltja egy személynek több helyen való jelölését, ami azt jelenti, hogy mindenki a maga személyében áll a választók elé és így a programért önmaga felelős, függetlenül pártjától vagy vezéréától. A pártokat tehát szétzillesztette az új választási rendszer. Ingadozás, kapkodás, fejtelenség lett úrrá a pártok fölött. Most tűnt ki valójában, hogy az ellenzéki „alakulatok” nagy részét csak az öncélú ellenzéki szellem fűti, amely nem egyszer konjunktúra-világképet rejt magában, úgyhogy joggal lehet eszerint történelmi síkból párt helyett csak frakcióknak nevezni ezen alakulatokat.

Az első ütköző kő kettétörte a legegységesebb ellenzéki pártot, a Nemzeti Demokráciát (Endecja) is, amely két nagy vezérének: a politikailag iskolázott Dmowskinak és a gazdasági vonatkozásokban elméletileg kitűnően képzett Rybarskinak égisze alatt új alakulatokban tömörült, természetesen a legteljesebb megvetéssel egymás célkitűzéseivel szemben. A párt tagjai, mint az epigonok mindig, szintén megoszlottak. A többi pártok: kommunisták, néppárt stb., olyan kicsiny jelentőséggel bírtak ezideig is, hogy esetleges indulásukkal sem valószínű, hogy helyet kaptak volna a sejmben. A régi kormánypárt, amelynek eddigi kétszáz tagja helyett ötvennégy lett most képviselő, október 30-án oszlott fel.

Ezzel a lengyel politikai életben valójában megszűnt a „politika”. A parlament nóm politikai megnyilatkozások színhelye lesz, hanem szakférfiak konferenciája, ahol a résztvevők a maguk egyesületének gazdasági vagy társadalmi bajait beszélnek meg. Ezt a színezetet erősíti még az is, hogy a mai sejm összetételében a képviselők 60%-a a mezőről jött a fővárosba s a többiek között is tanárok, katonatisztek és tudományos pályán működő szakférfiak, avagy iparosok tűnnek fel és mindössze nyolc azoknak száma, akik mint publicisták kerültek a törvényhozói testületbe. A sejm ezen szerkezete mutatja mindenekelőtt az érdekképviseleti rendszer érvényesülését. A képviselők semmiféle egységbe sem tartoznak, területenként mindenkinek más és más az érdeke és bár éppen annak az érdekében, hogy egy bizonyos terület-egységnek képviselői egy zászló alá tömörüljenek, történik kísérlet, mégis semmi jele annak, hogy a parlament életében a területi jellegű párttömörülés be is fog következni. Egyetlen terület, Volhínia, tudott bizonyos értelmű szövetkezést életre kelteni, mert ezen a területen az ukrán és lengyel lakosság között nincs semmiféle társadalmi és gazdasági széttagolódás. E vidéknek tisztán mezőgazdasággal foglalkozó lakosai legtávolabb állnak a politikától, számukra teljesen közömbös, hogy képviselőik mit csinálnak a fővárosban. Próbálkoztak azzal is, hogy Kislengyelországnak és Volhíniának ukrán képviselőit szervezzék egy zászló alá, de e próbálkozás kudarcot vallott azon, hogy amíg Galícia ukrán sága a kulturális fejlődésnek magasabb fokán bizo-

nyos nemzeti célzatú eszmékkel telített programért lelkesedik, addig a volhin ukránság nem is gondol a lengyelektől való elszakadás eshetőségére. Ez az egyetlen terület, amely megengedne magyobbarányú szervezkedést, de itt ezt meggátolják a fent vázolt néplélektani okok. Sziléziának, Nagylengyelországnak képviselői a maguk választóközönységének érdekeit sohasem tudják teljes harmóniába hozni s így politikai egyesülésről közöttük sem lehet szó. Csupán egy pártakalulat bontott zászlót a lengyel parlamentben és ez a négy tagból álló zsidó kisebbségi politikát valló képviselői csoport.

A sejm Összetételéhez hasonlít a szenátus szervezete is, csupán az a különbség tűnik fel, hogy a szenátusban több az intellektuális pályán dolgozó a mezőgazda- és kisiparos-elemmel szemben, ami érthető, hisz a szenátorra választhatóság feltétele valami — akár polgári, akár katonai — kitüntetés birtoka.

MÁR HÁROM HÓNAP óta dolgozik a lengyel országgyűlés. Legelső fontos tevékenysége az volt, hogy október 29-én teljhatalmat adott a kormánynak. Ez a korlátlan hatalom valóban lehetővé teszi a gátnélküli diktatúrát. Az etatizmus — hogy ne használjuk a más fogalmak felé vezető és sok félreértésre alapot nyújtó totális állam fogalmát — az élet minden vonatkozásában érvényre jutott a lengyel államéletben. Mondották azt, hogy amíg élt, Pilsudski diktátor volt. Ezt kiegészítőleg hangsúlyozni kell, hogy halála után az ő szelleme még inkább hatalmában tartja a nemzet teljességét. Pilsudski sohasem tudta kapcsolni a sejmet az állam gondozásának munkájából. Neki mindig megvolt az ellenzéke, viszont a lengyel élet mai irányítójának, Pilsudski hatalma igazi örökösének semmi gátlásai nincsenek, amikor a világosan körvonalazott államvezetés útjain következetesen és szigorúan halad. A külföldi szemlélők közül csak a legavatottabbak tudják, hogy amikor Pilsudski a marsallbotot utódjának, Rydz-Smigly tábornoknak kezébe adta, egyúttal a politikai hatalom kulissza mögötti irányítását is reábizta. A véderő főparancsnoka, Rydz-Smigly, még abban is követi mesterét, hogy a nyilvánosság előtt távol tartja magát a politikától, csupán az elnökkel, a miniszterelnökkel és a szakminiszterekkel tartott igen gyakori megbeszélései, valamint burkolt célzatú kijelentései és a nyilvános katonai összejöveteleken tett nyilatkozatai tárják elének a valóságot, hogy voltaképpen ő tartja kezében a kormánykereket. Rydz-Smigly mosolygós, szürkenézésű tekintete nem is fejezi ki azt a határtalan elszántságot és következetességet, melyre ez a vérbeli katona képes. A kormányban nem vállalt tárcát, mert „a hadsereg nem politizál“, de a diktatúra mégis tőle származik.

Felmerül a kérdés, hogy a Lengyelországban látható diktatúra és katonai uralomnak bélyegzett rendszer valóban azonosítható-e Európának más hasonló megnyilvánulásaival és vajjon nem csupán a lengyel fejlődés sajátossága hozta-e magával ezt a mai állapotot? A „katonauralom“-nak itt történelmi alapjai vannak. Az ezerkilencszázas évek kezdetén minden nemzeti érzésű fiatalember titkos katonai szervezetekben vagy cserkész-intézményekben tömörült, de emel-

lett megélhetésének alapjait nyújtó polgári foglalkozást folytatott. Amikor kitört a világháború, ezek a „polgár-katonák“ otthagyták életpályájukat, hogy fegyverüket a függetlenségi harc sikeréért ajánlják fel. Ők alkották a világháború után életrefakadt Lengyelország első tényleges hadseregét és egyideig csak ők voltak a tisztek. Természetes, hogy e mellett az állami közigazgatásnak is haladnia kellett s minthogy a vezetőhelyekre ismeretlen s épp ezért megbízhatatlan elemek helyett a rendszer olyan embereket állított, akiknek jellemét, tehetségét jól ismerte: magától értetődik, hogy ilyen módon olyanok kerültek az államvezetés élére, akik a világháború lengyel légióiban ténylegesen résztvettek és éppen e részvétel miatt kényszerültek otthagyni polgári állásukat. Δ lengyel katonauralmat tehát úgy kell értelmeznünk, hogy voltaképpen katonai rangot viselő polgári egyének kormányoznak. Ezek az emberek tisztí fokozatukat még ma is használják, nem tartalékos tisztek, hanem szolgálaton kívüli állapotban lévő tényleges katonák, de polgári képzettségüknek megfelelően a tudományos, gazdasági, közigazgatási élet különböző ágaiban szolgálják az állam érdekeit, így érthető, hogy egyetemi tanárok között ezredeseket találunk, hogy a nagy állami gazdasági vállalatok vagy a távirati iroda élén tábornok áll. Ezek alapján most már nyilvánvaló, hogy a látszat nyomán katonai uralomnak bélyegzett diktatúra nem egyéb, mint a történelmi fejlődés sajátossága, katonai formájú polgári uralom. Legnagyobb ellenzéke ennek az uralomnak a tisztán polgári elemekből álló Nemzeti Demokrácia, amely Párizsban tanulta a politikát vagy az Illinois-beli lengyel kolóniában szötte a világháború idején az új lengyel állam berendezkedésének elméleti szálait s amikor hazajött, bizonyos ellenszenvvel tekintett a világháború harcosai felé. Ez ellenszenven kívül semmi sem maradt meg számára régi ábrándjaiból. Nagylengyel (pánlengyel) ideáljait letörte a valóság: az ukrán-ság gyűlölete; orosz-barátságát kigúnyolta a moszkvai vezérkar, amely ugyan álmodozott arról, hogy Lengyelországgal egy államban egyesüljön, de arra sohasem gondolt, hogy egy pánszláv ház egységében Lengyelországnak önálló szobát adjon. Ezzel a tisztán elméleti alapon álló lengyel demokráciával helyezkedett szembe a diktatúra, mert nem akarta, hogy a lengyel valóság, az adott történetpolitikai helyzet fel nem ismerése miatt ismét ki legyen téve a lengyel nép a nemzeti vonásokat fenyegető veszedelemnek.

Az új lengyel miniszterelnök, Zyndram-Koscialkowski, a sejmben elmondott programbeszédében, ami az elveket illeti, nem adott új értelmű programot. Elődje, Slawek, már májusban vázolta azokat a célkitűzéseket, amelyek a lengyel kormányt vezetik ma is, csakhogy ő nem rendelkezett azzal a korlátlan hatalommal, mely feltétlenül kívánatos ennek a programúnak megvalósításához. Koscialkowski tulajdonképpen elméletileg képzett politikus, aki a gyakorlati életvonalakozások közül régi vajdai munkakörének tapasztalatai alapján az állam közigazgatását ismeri; az államéletet átfogó gazdasági programú részleteinek kidolgozása Kwiatkowski Jenő mémök, pénzügyminiszter műve s így ha a lengyel gazdaságpolitika célkitűzéseiről beszélünk, akkor mindig Kwiatkowski szelleme áll az előtérben.

KWIATKOWSKI A SEJMBEN, valamint a lengyel rádióban elmondott beszédjében azt fejtette, hogy mennyire szüksége van a lengyel államnak „organikus politikára, mely politikának súlypontja a lengyel állam agrár jellegénél fogva a parasztságon nyugszik. A mai európai életben már általános ennek az organikus politikának hangsúlyozása, de Lengyelországban különös jelentősége van, mert hosszú idő óta az állam tekintete mindenekelőtt az intellektuális rétegen nyugodott; nem egy intézkedés tárta fel, hogy az állam vagy nem tud, vagy nem is akar a mezőgazdasági bajokon segíteni. Lengyelországban a mezőgazdaság szinte hihetetlenül sivár helyzetben volt és van ma is, a lengyel paraszt életviszonyai még a magyarénál is alacsonyabb fokon állanak. A mezőgazdasági árak az 1928-ban elért legmagasabb hullámhegy után 1935 januárjában értékük 66%-át elvesztették. Bár azóta a válság enyhült és az 1928-as árakhoz viszonyítva 62%-os az értékkülönbség, azaz az 1935 januári árviszonyhoz képest 4%-os árjavulás mutatkozott, mégis ez a kismértékű javulás nem sokat változtat a helyzeten.

A mezőgazdasági árakkal szemben az iparcikkek árai 1935 februárban érték el mélypontjukat, de akkor sem süllyedtek 1928-ban fennállt értékük 48—53%-a alá, sőt legnagyobbbrészt csak 40%-ot vesztek. Ez azt jelenti, hogy egyes árucikkek viszonylatában 15—30%, másutt pedig 60—80%-os agrárrolló tátong a gazda elé. Kétségtelen, hogy a nagy árkülönbséget szelídítem: rendszabályokkal mérsékelni lehet, s mivel a mezőgazdaság, valamint a mindennapi élet szempontjából legelső sorban számbajövő árukat kartelbe tömörült vállalatok hozták forgalomba, melyek nem voltak hajlandók a társadalom nyomásának engedni, a miniszterelnök a szén-, cukor-, a mezőgazdasági gép-, a műtrágya-, tüvegkarteleket felszólította, hogy árait mérsékeljék. Minthogy a kartelvezérek erre a mérséklésre nem voltak hajlandók, a köztársaság elnöke 1935 november 27-én kiadott rendeletével egyszerre harminc kartelt oszlatott fel, — azóta már 78 karteltől vették el az iparendélyt. Ezzel a rendelkezéssel lehetővé tette, hogy a nagykereskedelemben a kormány által megállapított méltányos árak jussanak érvényre. A kiskereskedelem azonban még a régebben vásárolt árut kínálta a közönségnek s ezért annak értékét nem volt hajlandó a kormány által megszabott árra csökkenteni. A miniszterelnök nem vette figyelembe a kiskereskedelem érvelését s december 7-én Varsóban egyszerre huszonöt szénkereskedőt tartóztatott le, akik vonakodtak eleget tenni a törvényes rendelkezésnek s egyúttal hangoztatta, hogy a lengyel ipari termelést kezükben tartó külföldi tőkeérdekeltségektől bármelyik pillanatban kész megvonni a működési engedélyt, mert nem engedheti meg, hogy a lengyel társadalom kárára külföldre vándoroljon a lengyel pénz, különösen akkor, amikor az állam rendbehozása érdekében a társadalom minden rétege egyforma lelkesedéssel fog kezét.

Az államháztartás rendbehozására Kwiatkowski két utat talált. Az egyik út a tisztviselők ismételt megadóztatása, a másik pedig a jövedelemadó emelése. Az előbbivel kapcsolatban az állam százhetven millió zloty jövedelemre számít. Az állam bevételének emelését a tisztviselők megadóztatásán keresztül minden kormány megpróbálta

már, de egy se vitt bele az adózás fokozásába annyi progresszivitást, mint Kwiatkowski pénzügyminiszter. Így a 101—150 zloty fizetéssel rendelkező tisztviselők 7%-os rendkívüli adót fizetnek, a 200—250 zloty-sak 10%-ot, az 1000—2000 zloty-val bírók 17%-ot, a 2000 zloty-n felüli fizetésű tisztviselők vagy ideiglenes állami alkalmazottak fizetésüknek 25%-át szolgáltatják be rendkívüli adó címén. Az alacsonyabb fizetési fokozatban lévő alkalmazottak újságokban közölt ellenmondásaik kapcsán felemlítik ugyan azt, hogy amíg 1933 júliusában a IX. rangosztály első fokozatában lévő tisztviselő 280 zloty-t kapott kézhez, addig 1935 novemberében az időközben bekövetkezett sok levonás miatt már csak 217 zloty-t és ugyanez év decemberében, minthogy ekkor már a tízszázalékos új jövedelmi adót is kivetették, csak 195*30 zloty-t. Ezzel a nagy fizetéscsökkenéssel szemben az eltartási költségek normális viszonyok mellett körülbelül 250 zloty körül mozognak, tehát szerény gazdálkodás esetén egy egygyermekes tisztviselő háztartásában ötven zloty hiány jelentkezik. Tényleg a kormány a tisztviselők helyzetén csak közvetve tud segíteni, úgyhogy csökkenti például a házbéreket két-háromszobás lakásnál tizenöt, a többieknél pedig tíz százalékkal.

A második új forrása az államjövedelmeknek: a jövedelemadó reformja. Ebből az adócsoporból az állam körülbelül százharminc millió bevételre számít. Nem egy esetben 40%-ig halad a progresszivitás, különösen az ellenőrizhetetlen jövedelmeknél, melyek összegének megállapításánál a bejelentett és bevallott jövedelmek, valamint az életforma látszata egyformán szolgálnak az adókiivetés alapjául.

Ez a két jövedelemcsoport tette lehetővé, hogy az 1936—37-ik évi költségvetési tervezet, bár csak huszonnégy millióval csökkentette az állami kiadások összegét, mégis deficit nélkül zárult. A költségvetés teljes összege 2,237.000 millió zloty, amelynek 35%-a a hadügyre és körülbelül 18%-a a kultusztárcára esik, melynek kiadási tételét az új költségvetés nem csökkentette, tekintettel arra, hogy a kormány a kultusztárcán belül szeretné megoldani azokat a nehézségeket, melyek a napról-napra szaporodó állástalan diplomások révén állnak elő. Újabb tanári és tanítói státusok felállítására gondol a kormány s ugyancsak a kultusztárca terhére szaporították az ösztöndíjakat; maga Koscialkowski miniszterelnök 1935 december elsejétől kezdődőleg képviselői fizetéséről lemondva, azt négy állandó ösztöndíj alapítására engedte át. A költségvetés nem tért ki az 1600 millió zloty-t kitevő belső, valamint a 3350 millió zloty-t kitevő külső kölcsönök rendezésére, minthogy ezeket egyelőre a lengyel kormány nem is szándékszik rendezni. A belső kölcsön 1928 óta tisztviselők adományaiából tevődött össze, akik fizetésük egy bizonyos százalékát tették le a mindenkori kormányok kezébe, de ezek a folytonosan nagyobbodó összegű kölcsönök visszakövetelésére nem is gondolnak, mert jól tudják, hogy az államháztartás egyensúlya csak áldozatok árán tartható fenn. Ha a költségvetés felépítését nézzük meg, szemünkbe tűnik, hogy a mezőgazdaság az államháztartás egészéhez csak 15%-kal járul, azaz száz millió zloty-val fizet kevesebbet, mint előzőleg, a többi 85%-ot a költségvetésben az ipar, kereskedelem és a tisztviselő osztály nyújtja. Ez

zel szemben a törvényhatóságok költségvetésében a falu 53%-kal van képviselve és csak 47% jut a másfoglalkozású elemekre. Az államháztartásnak ez a látszólagos részrehajlása a mezőgazdaság javára valójában nem rejt nagyobb igazságtalanságot, hiszen a társadalmi osztályok között a mezőgazdáknek legkisebb a teherviselőképességük és a kormánynak éppen az a célkitűzése, hogy a földműves lakosság terhein a legmesszebbmenő fokig könnyítsen. Kwiatkowski koncepciója ezzel a könnyítéssel magában foglalja azt a célt is, hogy a folyton nehezedő külföldi piac helyett fokozza a húsz millió embert kitevő mezőgazdasági osztály ipari fogyasztóképességét. Mindeztideig az ipari árak magassága miatt a lengyel mezőgazdák csak a feltétlenül szükséges árukat vásárolták s most, hogy a kormány az előbbieken vázolt tervszerű gazdaságpolitikája révén az ipari árakat és a mezőgazdasági árakat bizonyos harmóniába hozta és a mezőgazdaságnak a közvetlenül állami költségekhez való hozzájárulását csökkentette, lehetővé vált, hogy az ipari termelés magát a nagy lengyel népességet is fogyasztói közé számíthassa.

A kedvező külkereskedelmi szerződések csak fokozzák a kormány tekintélyét, így a lengyel-spanyol, lengyel-kanadai kereskedelmi szerződésen kívül a november ötödikén aláírt lengyel-német meg egyezés, amelynek nagy előnye a Németországgal már régebben kötött szerződésekhez képest az, hogy a mezőgazdasági árúknak nemcsak kivitelét biztosítja, hanem a kivitt áruk megfizetését is az ú. n. klíringkasszából. Lengyelország ezzel a szerződéssel határozottan nyert, mert ásványvíz és festékkárukon kívül semminek a behozására sincs kötelezve, a kivitel végösszege pedig jóval felülmúlja a behozatal értékét. E szerződésen kívül befejezés előtt állanak az északi államokkal már hónapok óta folyó kereskedelmi tárgyalások is.

A GAZDASÁGPOLITIKA ÚTJAI RÓL kissé letérve, kíséreljük meg a beláallapotok általános képét is magunk elé rajzolni. Az 1935-ik esztendő belpolitikailag nyugalmasnak nevezhető. Azok a nagy szenvedélyek, amelyek 1934 nyarán az akkori belügyminiszternek, Pierackinak az Ukrán Nemzeti Szövetség által szervezett meggyilkolásához vezettek, ma már nagyrészt lecsillapodtak. A lengyel kormány az utóbbi időben arra az alapra helyezkedett, hogy az ukrán nemzetiségnek a gazdasági szabadságokon túlmenőleg biztosítani kell zaklatástól mentes politikai életét is. Ennek a meg gondolásnak tulajdonítható az a gyökeres intézkedés, amely a közigazgatás nemzetiségi vidékekre kihelyezett tisztviselőit kicserélte és az ukrán községekbe olyan embereket helyezett, akik biztosították a szélsőséges nemzeti megnyilatkozások visszafojtását akár lengyel, akár ukrán részről. A képviselőválasztások alkalmával az ukránság nem tartózkodott a szavazástól és ennek megfelelően tizenhat emberük jutott a parlamentbe, azaz népességük százalékos arányának megfelelően vannak képviselve. Az ukránság szempontjából csak károsnak mondható, hogy Galícia és Volhínia lakosai a lengyel kormányhoz viszonyított állásfoglalásukban nem egységesek. A minden körülmények között autonomista galíciai képviselők gyakrabban ütköznek össze Volhínia követeivel,

mint magával a lengyel kormánnyal és bár Galíciában még a lengyelség rovására is havonként szaporodnak a jól megalapozott háztartású ukrán gazdasági szövetkezetek, a lakosság mégis kielégíthetetlen, mert vezetőik folyton a „nagyukrán“ álmokat festik képzeletük elé. Ez a politikailag félvezetett tömeg mindig készebb arra, hogy Szovjet-Oroszországgal fogjon kezét, semmint a lengyel állammal. Most az évfordulókor csend van, a sejmben semmit sem hallunk, a miniszterelnököt nem támadják, sőt rendelkezéseinek örülnek az ukrán képviselők, csakhogy ez a csend a reménytelenség vagy a félelem hallgatása, de nem a meghódoló elismerése. Ezekkel az ukrán nemzeti elemekkel szemben mindenben más a volhíniai ukránság ideológiája. Politikai érdeklődése kevés, életének legfőbb problémája a megélhetés, amit a lengyel állam biztosít számára.

Karácsonyi hangulat uralkodott a német kisebbségnél is. Az őszi óta minden problémája a „Nothilfe“, amely csak annyiban különbözik az előző évek hasonló társadalmi akcióitól, hogy nem szorítkozik egy területre, hanem az egész lengyelországi németiséget átfogja. Sokan arra következtetnek ebből, hogy ez az állandósuló „Nothilfe“ tulajdonképpen a német nemzeti összefogás szimbolikus megnyilvánulása. De ha meggondoljuk azt, hogy a Deutsche Nachrichten — egyszer már szoltunk róla — határozottan hangsúlyozza a fiatalabb és idősebb generáció, valamint a nagylengyelországi és kislengyelországi németiség kiegyenlíthetetlen ellentéteit, nemkülönben a lengyel kormánnyal fenntartandó együttműködés szükségességét, akkor valószínűbbnek látszik az a hit, hogy ez a társadalmi akció semmi politikai célzattal sem bír. Megerősíti ezt a meggyőződésünket az a tapasztalás is, hogy az ifjú és öreg németek között feszülő ellentéteket éppen a lengyel rendőrség tudja csak a kirobbanástól visszatartani.

A belső helyzethez hasonló nyugalom és céltudatosság jellemzi Lengyelország külpolitikáját is. Ennek a politikának vágányait Pilsudski rakta le, a haladás irányát Lengyelország földrajzi helyzetéhez szabva. Beck ezredes semmi okot nem lát arra, hogy ezt a politikát megváltoztassa. És ha eleinte a lengyel társadalom húzódozott is a német kéz elfogadásától, ma már — nec reluctante ratione — egységesen áll a külügyminiszter mögött. Korántsem jelenti ez azt, hogy franciaellenes hangulat uralkodik Lengyelországban, csupán annyit mond, hogy a lengyel nép a mai helyzetben szükségesebbnek tartja jó haderő kiképezését és tökéletes felszerelését, mint állandó izgalmi állapotban folyton Berlin felé pillantgatni, hogy vajjon a határok biztosítva vannak-e. Beck miniszter tisztában van azzal, hogy a német hatalom mindenkor közvetlenebb tényezője a lengyel külpolitikának, mint Franciaország. Abba egy külügyminiszter sem tudta volna belevenni a lengyel nemzetet, hogy Oroszországgal kössön állandóbb jellegű szerződést, viszont a francia politika előbb-utóbb e cél felé vitte volna Lengyelországot, mint azt Beck egy nyilatkozatában kijelentette. A német-lengyel viszály megszűnt külpolitikai érdekesség lenni, bár eltérme a valóságtól az a következtetés is, amely a két nemzet közötti barátság törhetetlenségét feltételezi. Nyugodt szemlélet mellett csak annyit lehet megállapítani, hogy — csend van.

Sok beszédre adott okot a cseh-lengyel viszony romlása az utóbbi időkben. Bizonyos, hogy a Csehország részéről kezdeményezett sérelmek a lengyel sajtóban és a rádióban, tehát a társadalom hangadó szerveiben nagy ellenszenvet váltottak ki. Beck külügyminiszter a sejmben egy interpellációra adott válaszában tapintatosan kijelentette, hogy a kormány megtette a kellő intézkedéseket, de külpolitikai bonyodalmak kifejlődését nem engedheti meg. És amikor a leghatározottabban visszautasítja a cseh kormány kisebbségelnyomó politikáját, ugyanakkor sejteti a hallgatóval, hogy Hodzsa, az új cseh miniszterelnök nem fog megengedni a lengyel lakossággal szemben semmiféle erőszakos eljárást. Beck sokkal realisabb politikus, semminthogy társadalmi összeütközéseknek politikai következményt tulajdonítana, de nem számol azzal — hisz ez történelmi szemléletet kíván *— hogy a lélektani tényezők több esetben idéztek elő politikai mozgalmakat is. Többi szomszédjaival javult Lengyelország helyzete. Így elsősorban Litvániával, de nem utolsó sorban Romániával.

Mindezek alapján megállapíthatjuk: Lengyelország békés előjelek mellett lépett az új esztendőbe. Az élet minden vonalán erős lendületű akarat lett úrrá, amely talán nem hiábavaló és esetleg sikerül Koscialkowskinak megvalósítania azt, amit maga elé tűzött: a lengyel organizmus megjavítását.

KOMORÓCZY GYÖRGY